

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-190

19 KASIM

DÜNYA ÇOCUĞA YÖNELİK İSTİSMARI ÖNLEME GÜNÜ

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insanı çocuk saymaktadır.¹

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ, 1999) çocuk istismarını, çocuğun hayatına, sağlığına, gelişimine, güven, sorumluluk ve becerilerle ilgili genel değerlerine zarar vermek şeklinde tanımlamaktadır.²

Çocuk istismarına dikkat çekmek için 2000 yılında, sivil toplum kuruluşu olan Kadınlar Dünya Zirvesi Vakfı (WWSF), 19 Kasım'ın Çocuk İstismarı Önleme Gününü olmasını talep etmiş, 2001 yılında Dünya Sağlık Örgütü desteğiyle 19 Kasım Dünya Çocuğa Yönelik İstismarı Önleme Günü olarak kabul edilmiştir.³

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme gereği sözleşmeye imza atan devletler, çocukların aşağıda sözü geçen konulardaki görüşlerini özgürce ifade etmelerine olanak tanımakla ve bu görüşleri dikkate almakla da yükümlüdürler.

- ✓ Fiziksel ve duygusal şiddet ya da istismara, ihmale, cinsel taciz dâhil her türlü kötü muameleye karşı korunması;
- ✓ İşkence ya da diğer zalimce, insanlık dışı, aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulmaya karşı korunması;
- ✓ Okul disiplininin insani saygılık çerçevesinde ve Sözleşme hükümleriyle tutarlı bir biçimde sağlanması şart koşulmaktadır.²

Çocuklar hassas gruptur, şiddet ve istismara karşı korumasızdırlar. Birleşmiş Milletler kaynaklarına göre;

- ✓ Beş dakikada bir çocuk şiddet sonucu hayatını kaybetmekte,
- ✓ Her yıl, dünyada 500 milyon ile 1,5 milyar arasında çocuk bir çeşit şiddete maruz kalmakta,
- ✓ Yaklaşık 120 milyon kız ve 73 milyon erkek cinsel şiddet mağduru ve yaklaşık bir milyar çocuk düzenli olarak fiziksel şiddete uğramakta,
- ✓ Her gün sokakta çalışan veya yaşayan 100 milyon çocuk, ayrımcılığa uğramakta, şiddet görmekte, istismar ve sömürüye maruz kalmaktadır.¹

Türkiye Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması'nda çocuklar, istismarın ev, okul ve sokakta gerçekleştiğini; baba, öğretmen, anne, arkadaş ve komşu tarafından istismara uğradıkları belirtmişlerdir. Ayrıca her yaştan çok sayıda çocuk, okul ortamında öğretmenlerinin fiziksel ve duygusal istismarına maruz kalmakta olduğunu ifade etmiştir.² Türkiye'de üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada, genç

¹ [Internet] http://19days.woman.ch/images/Prevention_Kit/2016_prevention_kit_en.pdf Erişim: 11.11.2017

² [Internet] <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocuk-istismari-raporu-tr.pdf> Erişim: 11.11.2017

³ [Internet] <http://www.apa.org/pi/prevent-violence/programs/international-day.aspx> Erişim: 11.11.2017

Bu doküman Dr. Hanife Ece Erik, Dr. Tuğçe Mehlika Şanver ve Prof. Dr. Hilal Özcebe tarafından 16.11.2017 tarihinde hazırlanmıştır.

Bu bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir:

Erik HE, Şanver TM, Özcebe H. 19 Kasım Dünya Çocuğa Yönelik İstismarı Önleme Günü. HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi-190. [Internet] <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/> Erişim:19.11.2017.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-190

kadınların %7,2'si ve genç erkeklerin %8,7'si çocukluk dönemlerinde cinsel istismara uğradıklarını belirtmişlerdir.²

Evlerde küçük çocuklara yönelik uygulanan şiddet

Dünyada 2-4 yaş aralığındaki çocukların dörtte üçü ya da 300 milyon çocuk evlerinde kendilerine bakan kişilerin psikolojik saldırısına ve/veya fiziksel cezasına maruz kalmaktadır;

- ✓ 30 ülkede yürütülen bir çalışmada, bir yaşındaki her 10 çocuktan yaklaşık altısının düzenli olarak şiddet içeren disiplin önlemleriyle karşılaştığı belirtilmektedir. Bir yaşındaki çocukların hemen hemen dörtte biri fiziksel ceza görmekte ve 10 çocuktan biri de yüzüne, başına ya da kulaklarına yönelik fiziksel şiddete maruz kalmaktadır.
- ✓ Tüm dünyada beş yaşından küçük her 4 çocuktan biri ya da başka bir deyişle 177 milyon çocuk eşinden/ partnerinden şiddet gören anneyle birlikte yaşamaktadır.⁴

Kız ve erkek çocuklara yönelik uygulanan cinsel şiddet:

- ✓ Kız çocuklarının %20'sinin ve erkek çocuklarının %8'inin cinsel istismara uğradığı tahmin edilmektedir.
- ✓ Kız çocukların %9'u ve erkek çocukların %3'ü cinsel istismar girişimine maruz kalmış/uğramıştır.⁵
- ✓ Dünyada 1-19 yaş aralığındaki yaklaşık 15 milyon ergen kız çocuk yaşamlarının bir noktasında cinsel ilişkiye ya da başka cinsel eylemlere zorlanmıştır.
- ✓ Cinsel şiddete maruz kalan ergen kızların yalnızca %1'i profesyonel yardım başvurusunda bulunduğunu belirtmiştir.
- ✓ 28 ülkede yapılan bir çalışmada, cinsel ilişkiye zorlanan ergenlik dönemindeki kızların ortalama yüzde 90'ı ilk olayın tanıkları bir kişi tarafından yapıldığını belirtmişlerdir. Altı ülkenin verilerine göre, ergen yaşlardaki erkeklere yönelik cinsel şiddetin faileri arasında arkadaşlar, sınıf arkadaşları ve partnerler yer almaktadır.⁴

İstismarın önlenmesi

UNICEF; WHO, UNICEF ve Çocuklara Yönelik Şiddete Son Verilmesi Küresel İttifakı tarafından üzerinde görüş birliğine varılan INSPIRE rehberliğinde çocuklara yönelik şiddetin sona erdirilmesi için hükümetleri harekete geçmeye çağırmaktadır. Bunun için belirlenen adımlar aşağıda sıralanmaktadır:

- ✓ Çocuklara yönelik şiddetin azaltılmasını hedefleyen eğitim, sosyal refah, adalet ve sağlık sistemlerinin yanı sıra topluluklar ve çocukların katılımıyla ulusal planların hazırlanması.

⁴[İnternet] <http://www.unicef.org.tr/basinmerkezidetay.aspx?id=32808> Erişim: 13.11.2017

⁵[İnternet] <http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/259270/1/9789241550147-eng.pdf?ua=1> Erişim: 13.11.2017

Bu doküman Dr. Hanife Ece Erik, Dr. Tuğçe Mehlika Şanver ve Prof. Dr. Hilal Özcebe tarafından 16.11.2017 tarihinde hazırlanmıştır.

Bu bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir:
Erik HE, Şanver TM, Özcebe H. 19 Kasım Dünya Çocuğa Yönelik İstismarı Önleme Günü. HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi-190. [İnternet] <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/> Erişim:19.11.2017.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-190

- ✓ Yetişkinlerin davranışlarının değiştirilmesi; ekonomik ve toplumsal eşitsizlikler, şiddeti mazur gören toplumsal ve kültürel normlar, yetersiz politikalar ve yasal düzenlemeler, mağdurlara yönelik hizmetlerin yetersizliği, şiddeti önleyen ve bu olguya tepki veren etkili sistemlere yapılan yatırımların sınırlılığı gibi çocuklara yönelik şiddete katkıda bulunan faktörlerin ele alınması.
- ✓ Ulusal politikaların; şiddet içeren davranışların asgariye indirilmesi, eşitsizliklerin azaltılması, ateşli ve diğer silahlara erişimin sınırlandırılması gibi konulara odaklanması.
- ✓ Sosyal hizmet sistemlerinin kurulması ve şiddet deneyimi yaşamış çocuklara ilişkin yönlendirme, danışma ve tedavi hizmetlerini verecek sosyal hizmet uzmanlarının eğitilmesi.⁴
- ✓ Çocukların, ebeveynlerin, öğretmenlerin ve halkın farklı biçimlerdeki şiddeti tespit edecek şekilde eğitilmesi, şiddet olaylarını rahatça dile getirip bildirebilecekleri şekilde güçlendirilmesi. Çocuklara yönelik şiddet konusunda daha detaylı analiz edilmiş veriler toplanması ve sağlanan ilerlemenin sağlam izleme ve değerlendirme sistemleriyle takip edilmesi.⁴
- ✓ Çocukluk döneminden itibaren geliştirilmesi gereken yaşam becerileri, çocuğun kendisine zarar verebilme olasılığı olan kişilerle olan iletişimde güçlenmesini sağlamakta, uygulanan şiddete karşı koyabilme direnci vermektedir.

Son yıllarda cinsel sağlık ve üreme sağlığının geliştirilmesi için çeşitli programlar, toplumsal cinsiyet konularını irdeleyerek kadınlara karşı cinsel ve fiziksel şiddet sorununu çözmeye başlamıştır. Kadınlara yönelik programlarında erkeklerin katılımı, şiddetin önlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Erkeklerle yönelik olarak düzenlenen etkinlikler (grup tartışmaları, eğitim kampanyaları, şiddete başvuran erkeklerle bireysel çalışma ve okullarda, cezaevlerinde ve işyerlerinde atölyelerde müdahaleler) başarılı sonuçların alınmasını sağlamaktadır. Bu çalışmalarda şiddet olaylarının önlenmesi ve istismar edilen kadınlara hizmet verilmesi ile uğraşan kadın örgütlerinin yer alması başarıyı artırmaktadır.⁶

Şiddet uygulayanların cezalandırılması ve tedavisi amacıyla kabul edilen başarılı yasal müdahaleler arasında tecavüz tanımının genişletilmesi, ceza ve delillerin kabul edilebilirliği hakkındaki kuralları tanımlamak yer almaktadır.⁶

Sağlık hizmeti sunucuları, cinsel istismara uğramış çocuk ve ergenlerin zamanında hizmet alımlarını kolaylaştırmalı, istismar sonrası çocukların korunmasına yönelik hizmet modeli içinde yasal işlemler yürütülmelidir. Sağlık yöneticileri ve politika yapımcıları da hizmet sunum ortamı oluşturulması sırasında, cinsel istismara uğramış çocuk ve ergenlerin korunma ve bakımıyla ilgili görev ve sorumluluklarını yerine getirilmesine özen gösterilesini sağlayacak sağlık hizmeti modellerini desteklemelidirler.⁵

⁶ [Internet] http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42495/1/9241545615_eng.pdf 13.11.2017